

Nr 186.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående åtgärder för stödjande av odlingen av vissa köksväxter; given Stockholms slott den 19 mars 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp.

Genom beslut av 1942 års riksdag (prop. nr 227; r. skr. nr 299) bemyndigades Kungl. Maj:t att vidtaga vissa åtgärder för främjande av odlingen av köksväxter. Enligt riksdagens beslut skulle odlarna kunna garanteras ett minimipris av 20 öre per kilogram för de kvantiteter vitkål och 15 öre per kilogram för de kvantiteter morötter, rödbetor och palsternackor, som före den 15 februari 1943 hembjödtes till inlösen senast den 15 mars 1943. Vidare medgavs, att garanti skulle få lämnas för inlösen av torkade köksväxter av fullgod beskaffenhet intill en kvantitet av 1,000 ton. Inlösningspriset skulle bestämmas på sådant sätt att dels odlarna erhöles skälig ersättning

för sina produkter, dels tillverkningskostnaderna täcktes för de industri-företag, som verkställde torkningen, dels ock företagen erhöle skälig handelsvinst.

Med stöd av riksdagens beslut bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 17 juli 1942 statens livsmedelskommission att uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att under tiden 16 februari—15 mars 1943 inlösa till bolaget före den 1 februari 1943 hembjudna partier vitkål, morötter, rödbetor och palsternackor av 1942 års skörd och därvid betala för vitkål 20 öre per kilogram och för de övriga produkterna 15 öre per kilogram, allt för nettovikt exklusive emballage. Tillika bemyndigade Kungl. Maj:t livsmedelskommissionen *dels* att tillåta spannmålsaktiebolaget att medgiva befrielse från leverans av hembjudna partier av ifrågavarande produkter för det fall priserna i allmänna marknaden vid den tid, då leverans skulle verkställas, överstege de fastställda garantipriserna, *dels ock* att meddela övriga erforderliga kvalitets- och leveransbestämmelser.

Kungl. Maj:t bemyndigade vidare den 30 oktober 1942 livsmedelskommissionen att uppdraga åt spannmålsbolaget att under maj månad 1943 inlösa till bolaget senast den 30 april 1943 hembjudna partier torkade köksväxter av 1942 års skörd om tillhopa högst 1,000 ton och därvid betala följande priser för kilogram, nämligen för vitkål 4 kronor, för morötter 2 kronor 50 öre, för palsternackor 2 kronor, för purjolök 5 kronor 25 öre, för spenat 6 kronor 90 öre, för persilja 5 kronor 50 öre, för grönkål 4 kronor och för selleri 4 kronor 25 öre, allt för nettovikt inklusive emballage och levererat fritt vid av bolaget anvisat magasin. Därjämte bemyndigades livsmedelskommissionen att meddela erforderliga kvalitets- och leveransbestämmelser.

Statens livsmedelskommission har i skrivelse som den 18 mars 1943 inkommit till jordbruksdepartementet hemställt, att kommissionen måtte bemyndigas uppdraga åt svenska spannmålsaktiebolaget att *dels* senast från och med den 15 mars 1944 inlösa sådana partier vitkål och morötter av 1943 års skörd, som hembjödtes bolaget före viss av kommissionen bestämd dag, till ett pris per kilogram av för vitkål 18 öre och för morötter 12 öre, exklusive emballage och fritt säljarens närmaste järnvägsstation eller därmed jämförbar utlastningsplats, *dels* under tiden före inlösningens påbörjande, i den mån så funnes påkallat för tillvaratagande av 1943 års skörd av vitkål och morötter, i allmänna marknaden till gällande dagspriser företaga inköp av nämnda produkter, *dels ock* under maj månad 1944 intill en myckenhet av 750 ton inlösa torkade köksväxter av fullgod beskaffenhet, som hembjödtes till bolaget senast den 30 april 1944.

Kommissionen har såsom motivering för förslaget om fortsatt inlösningsförfarande beträffande vitkål och morötter anfört följande.

Tack vare de av 1942 års riksdag beslutade stödåtgärderna blev köksväxtodlingen under år 1942 av betydligt större omfattning än tidigare och bidrog

därigenom till en värdefull förstärkning under innevarande konsumtionsår av försörjningen med för folkhälsan betydelsefulla livsmedel.

Vid planläggningen av 1943 års köksväxtodling har kommissionen funnit det vara önskvärt, att denna odling får ungefär samma omfattning som under år 1942, varvid dock förutsatts, att en viss förskjutning av arealerna av de olika växtslagen skulle äga rum. En viss utökning av arealen för vissa köksväxtslag har sålunda ansetts vara önskvärd, medan för andra en viss minskning av arealen torde komma att inträda med hänsyn till de försvårade avställningsförhållandena under hösten 1942. I syfte att stimulera odlingen av de ur försörjningssynpunkt viktigaste köksväxtslagen och för att lagring av dessa växter till eftervintern i relativt stor utsträckning skall kunna ske, har kommissionen ansett det vara erforderligt med garantipriser för vissa färska produkter även av 1943 års skörd. Detta innebär för odlarna en garanti för avsättning till vissa minimipriser, för den händelse överskott skulle uppstå å ifrågasatt produkter. Med föreliggande gynnsamma erfarenheter av 1942 års odling synas dessa garantipriser kunna något sänkas och dessutom kunna bestämmas att omfatta endast vitkål och morötter. Efter överläggningar med representanter för trädgårdsodlarna och för statens priskontrollnämnd har kommissionen ansett följande garantipriser vara skäligen, nämligen för vitkål 18 öre per kilogram samt för morötter 12 öre per kilogram, exklusive emballage och fritt säljarens närmaste järnvägsstation eller därmed jämförbar utlastningsplats. Den risk staten skulle åtaga sig genom en dylik prisgaranti torde närmast bestå i inlösning av det eventuella överskott, som kan komma att uppstå vid en riklig skörd. Detta överskott kan beräknas till högst 10,000 ton vitkål och 15,000 ton morötter, vilka kvantiteter med förenämnda garantipriser motsvara ett värde av 3.600,000 kronor. Då emellertid avsättning torde kunna vinnas för större delen av eventuellt inlösta produkter, skulle den risk staten ikläder sig kunna beräknas till ett väsentligt lägre belopp. Nämnda belopp torde icke behöva överstiga 2,000,000 kronor.

Rörande det ifrågasatta bemyndigandet att före inlösningens påbörjande i allmänna marknaden inköpa vitkål och morötter till gällande dagspris har kommissionen uttalat.

Erfarenheterna från innevarande år ha visat, att inlösningsförfarandet av olika skäl är förenat med rätt stora svårigheter. Sålunda torde näppeligen redan nu den tidrymd böra bestämmas, inom vilken inlösningen skall ske. Dock bör, med hänsyn till den garanti, som är avsedd att lämnas jordbruket, dylik inlösning icke påbörjas senare än vid viss bestämd tidpunkt, förslagsvis den 15 mars. Under innevarande år kunde redan vid en ganska tidig tidpunkt förutsägas, att ett överskott av de grönsaker staten förbundit sig inlösa skulle uppstå. Givetvis är det ur alla synpunkter lämpligt om man vid sådant förhållande har möjlighet att redan före den egentliga inlösnings tiden, på ett eller annat sätt och till gällande dagspriser, avlasta marknaden vissa överskott. Detta skulle kunna ske genom att livsmedelskommissionen erhöle bemyndigande att anbefalla inlösningsorganet, svenska spannmålsaktiebolaget, att, om så skulle anses önskvärt, vid lämplig tidpunkt före ovan föreslagna datum företaga inköp av de grönsaker, för vilka inlösningsgaranti gäller, för exempelvis export eller nedtorkning eller annan åtgärd.

Beträffande förslaget om prisgaranti för torkade grönsaker har livsmedelskommissionen yttrat.

För att även under nästkommande vinter säkerställa en viss tillgång på hållbara och lätttransportabla livsmedel har kommissionen funnit det vara

önskvärt, att torkning av köksväxter även av 1943 års skörd kommer till stånd i relativt stor skala. Under förutsättning att de torkade produkterna bliva av prima kvalitet, föreslår kommissionen, att en viss inlösen företages under maj 1944. För denna inlösen, som bör företagas endast om industri-företagen icke kunna finna avsättning för sina produkter före utgången av april månad 1944, har det ansetts önskvärt, att priserna fastställas redan på våren 1943, så att planläggning av torkningen kan inrättas härefter. Med ledning av hittills vunna erfarenheter och med hänsyn till av kommissionen föreslagna justeringar av odlarepriserna har kommissionen efter samråd med priskontrollnämnden funnit följande priser böra tillämpas vid eventuell inlösen av torkade produkter:

vitkål	3: 50	kronor	per	kilogram
morötter och palsternackor	2: —	»	»	»
purjolök och spenat	6: —	»	»	»
selleri och grönkål	4: 50	»	»	»
persilja	5: —	»	»	»

Priserna avses skola gälla med emballage och fritt anvisat magasin.

Den kvantitet torkade köksväxter, som kan väntas bliva föremål för inlösen, uppskattas till högst 750 ton. Med ett högsta genomsnittspris av 4 kronor per kilogram skulle för inlösen av nämnda kvantitet torkade köksväxter erfordras ett belopp av 3,000,000 kronor.

Med stöd av de vunna erfarenheterna synes det vara möjligt att införa skärpta bestämmelser beträffande kvaliteten å de torkade produkterna, varjämte det torde vara lämpligt, att spannmålsbolaget, som lämpligen bör omhändervärd eventuell inlösen, får i uppdrag att utöva kontroll över tillverkningen genom provtagning och analysering av produkterna under torkningens gång. Kommissionen har för avsikt att senare efter samråd med statens institut för folkhälsan, som för kommissionens räkning analyserat produkter av 1942 års skörd, utfärda dylika kvalitetsbestämmelser.

I fråga om sättet för täckande av eventuella kostnader för här ifrågavarande ändamål har kommissionen uttalat, att kommissionen hade för avsikt att upptaga detta spörsmål till behandling i samband med avgivande av förslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under budgetåret 1943/44.

*Departements-
chefen.*

De av statsmakterna förra året beslutade åtgärderna till stöd för odlingen av köksväxter torde i hög grad ha bidragit till att under 1942 en mera omfattande odling av dessa växter kommit till stånd. Härigenom har landet erhållit ett välbehövt tillskott av vegetabiliska födoämnen, som i viss mån kunnat uppväga den bristande tillgången på animaliska livsmedelsprodukter. I nuvarande läge är det alltjämt av största betydelse för folkförsörjningen att produktionen av köksväxter upprätthålles. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag därför, att åtgärder böra vidtagas för fortsatt stödjande av ifrågavarande odlingar. Åtgärderna torde i huvudsak böra bliva av samma innebörd som de under löpande konsumtionsår vidtagna. Sålunda böra även för 1943 års skörd garantipriser fastställas. Sålunda livsmedelskommissionen framhållit synas emellertid dessa garantipriser kunna något sänkas i förhållande till de nu gällande och dessutom bestämmas att omfatta endast vitkål och morötter. De av kommissionen föreslagna garantipri-

serna, 18 öre per kilogram för vitkål och 12 öre per kilogram för morötter, kan jag godtaga. De risker som staten ikläder sig för den nu förordade garantien har kommissionen ansett icke behöva överstiga 2,000,000 kronor.

Såsom livsmedelskommissionen påpekat har genomförandet av inlösningsförfarandet medfört vissa svårigheter. Särskilt synas bestämmelserna att inlösningsen skulle ske under en viss begränsad tidrymd ha vållat icke ringa olägenheter. Med hänsyn härtill bör den tidrymd, inom vilken inlösningsen skall ske, icke redan nu fastställas. Dock torde inlösningsen såvitt möjligt icke böra påbörjas senare än den 15 mars.

I syfte att även under nästa vinter säkerställa tillgången på hållbara och lätttransporterade grönsaker torde det vara önskvärt, att torkning av dylika jämväl av 1943 års skörd kommer till stånd. I likhet med vad som gällt under innevarande konsumtionsår synes en viss inlösen av torkade grönsaker även böra ske under nästa år. Inlösen torde böra avse endast sådana torkade grönsaker, för vilka industriföretagen icke kunna finna avsättning före utgången av april månad 1944 och synes kunna begränsas till en kvantitet av 750 ton. Såsom kommissionen föreslagit synes önskvärt, att garantipriserna redan nu fastställas. Härigenom underlättas planläggningen av torkningen. De av kommissionen föreslagna priserna per kilogram, nämligen 3 kronor 50 öre för vitkål, 2 kronor för morötter och palsternackor, 6 kronor för purjolök och spenat, 4 kronor 50 öre för selleri och grönkål samt 5 kronor för persilja, torde kunna godtagas. Priserna böra gälla med emballage och fritt anvisat magasin. Den risk, som staten högst skulle komma att ikläda sig för ifrågavarande garanti, har av livsmedelskommissionen uppskattats till 3,000,000 kronor. Beträffande täckandet av möjligen uppkommande förluster i anledning av förut förordade prisgarantier torde denna fråga icke nu böra upptagas till övervägande. Till detta spörsmål torde jag få återkomma i ett annat sammanhang.

Den nu föreslagna verksamheten bör även i fortsättningen handhavas av svenska spannmålsaktiebolaget.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för främjande av odlingen av köksväxter i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående anförde.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Richard Jobson.